

ESPERANTISTO

ESPERANTYSTA POLSKI

MONATA REVUO DE ESPERANTISTA MOVADO EN POLUJO KAJ EKSTERLANDE
MIESIĘCZNY PRZEGLĄD RUCHU ESPERANCKIEGO W POLSCE I ZAGRANICĄ

ELDONANTO
WYDAWCA POLLANDA ESPERANTO-DELEGITARO.

REDAKTANTOJ
REDAKTORZY PROF. DR. ODO BUJWID — TAD. HODAKOWSKI

APERAS LA 1-an DE ĈIU MONATO. REDAKCIAN MATERIALON ONI PETAS SENDI
ĜIS LA 20-a DE ĈIU MONATO.

FRANS SCHOOFS.

Antaŭ kelkaj tagoj ni ricevis kruelan sciigon pri grava sortobato por tuta Esperantistaro. Mortis unu el plej agemaj, sindonaj kaj ofere-
maj homoj, nia amata samideano.

Ĉiuj kiuj lin persone konis, ĉu dum la internaciaj Kongresoj, ĉu dum gravaj kunsidoj pri la Esperanto-Movado estas konvinkitaj, ke la perdo estas treege grava, nefacile anstataŭebla.

Nun ne estas momento por preparoli ĉiujn liajn meritojn por nia komuna afero, ĉar lia vivo devas esti priskribita de la historiisto de nia movado. Nun ni ne povas ankoraŭ sufiĉe trankvile prijuĝi la postlasitan de li situacion en tiom granda kvanto da aferoj, en kiuj li partoprenis dediĉante sian personon senkondiĉe al la agado.

Mi persone perdis mian koregan amikon, kiu delonge sinofereme komune kun mi agadis en diversaj gravaj agoj kaj aferoj.

Antaŭ unu jaro en Antverpeno ni parolis multe pri la proksima paco de malagraba situacio de UEA. Dum interkonsento en Kolonjo la afero estis regulita dank' al laboro de la Komitato, en kiu Schoofs ludis gravegan rolon.

Nun jam post kelkaj monatoj li ne plu estas inter ni, lasinte tiom da aferoj, kiuj atendas solvon.

Kiu lin anstataŭos?

Li estis agema en tiom da gravaj institucioj en sia lando kaj eksterlande, ke mi vane serĉas en mia memoro personon tiom ageman por ĝin anstataŭi.

Belga Ligo Esperanta, Reĝa Esp. Grupo de Antverpeno, Belga Instituto Konstanta Reprezentantaro de la Esp. Movado, revuo: Belga Esperantisto kaj multaj aliaj Esperanto-Institucioj kaj agoj restas nun sen lia valorega subteno kaj gvidado.

Kruela estas la sorto.

O. Bujwid.

ANKORAŬ „REORGANIZO”.

En mia lasta artikolo en „Pola Esperantisto” priparolante le reorganizon de U. E. A. mi tuŝis ankaŭ aferon de P. E. D., substrekante la neceson de ĝia strukturŝanĝo. Mi menciis, ke tiurilataj laboroj estas komencitaj kaj nun mi jam povas diskonigi la fakton, ke la laboroj estas finitaj kaj la nova regularo de P. E. D. estas jam preta. Ĝi estas subskribita de kelkaj grupoj kaj transdonita al la administra estraro por konfirmo. Tiamaniere P. E. D. fariĝos leĝe aprobita kaj registrita konforme al postuloj de la nova pola leĝo pri asocioj.

Ĉu la nova regularo respondos al postuloj kaj deziroj de ĉiuj esperantistoj en Pollando, tion ni ne povas antaŭvidi, kvankam oni povas supozi, ke ĝi elvokos, kiel kutime, multajn riproĉojn kaj kontraŭdirojn. Malgraŭ tio mi devas substreki, ke la Ekzekutiva Komitato de P. E. D. dediĉis por ellaboro de la regularo multajn horojn, pridiskutante tre detale kaj multflanke ĉiujn detalaĵojn por eviti eventualajn riproĉojn kaj penante doni al pollanda samideamano laŭeble plej taŭgan instrumenton por gvidi kaj reprezenti enlandan movadon.

Antaŭ ol mi transiros al priparolo de plej gravaj punktoj de la nova regularo, oni devas respondi al la demando, kiun certe oni ekaŭdos tiuokaze: „ĉu la ŝanĝo de P. E. D. — strukturo estis necesa?” Tiun ĉi demandon mi jam parte en nia lasta artikolo respondis, substrekante tiam du plej gravajn momentojn, kiuj necesigis la ŝanĝon. Mi akcentis, ke la reorganizo de U. E. A. postulas adapton de P. E. D. al novaj cirkonstancoj kaj duaflanke mi substrekis, ke la nova pola leĝo pri asocioj devigas al aliformigo de formalaj bazoj, sur kiuj estis konstruita P. E. D., ke ĝi povu agi kiel vera ne nur laŭnoma reprezentanto de esperanta movado en Pollando. Mi ne bezonas mencii, ke estas facile trovi ankoraŭ multajn aliajn kaŭzojn postulantajn ŝanĝon de la regularo. El ili mi citu, ke la regularo estis komence akceptita nur kiel bazo por funkciigi la asocion, ke ĝi estis konstruita en alia tempo kaj ĝi jam ne respondas al nuntempaj cirkonstancoj ktp. Ĉiuj ĉi cititaj punktoj plifortigas nur la bazan tezon, ke la farita laboro ne estis nenecesa kaj respondis al postuloj de multaj.

La ĉefaj principoj, sur kiuj estis bazita la konstruo de P. E. D., restis en la nova regularo kiel plej trafaj kaj taŭgaj por koncentrigo de nia movado en Pollando. Antaŭ ĉio restis la ĝisnuna nuna nomo „P. E. D.”, ĉar ĝi jam enradikiĝis en la mensojn de la samideanoj tiel ĉe ni kiel ankaŭ eksterlande. P. E. D. restis kiel antaŭe centro kaj reprezentanto de aliĝintaj grupoj, ligoj aŭ asocioj. Al ili estas atribuita voĉdonrajto, se ili pagis la kotizon. En la antaŭa regularo ne estis difinita la afero de nepagado de kotizoj, dume la nova regularo tre klare difinas, ke la grupo perdas voĉdonrajton, se ĝi ne pagis la kotizon. La grupo povas eĉ esti eksigita, se ĝi malgraŭ 2 admonoj ne pagis kotizon en daŭro de ses monatoj. Nombro da voĉoj de la grupoj dependas kiel antaŭe de la nombro de ĝiaj membroj; do grupo kun 20 membroj posedas 1 voĉon, de 21—50 membroj — 2 voĉojn, de 51—100 — 3 voĉojn, 101—200 — 4 voĉojn, kun pli ol 200 membroj — 5 voĉojn.

Laŭinstanca estrado de P. E. D. restis kiel antaŭe ŝanĝigis nur la nomoj. De nun funkcios: Estraro (antaŭe Ekz. Komitato), Konsilantaro (Plena Komitato) kaj Ĝenerala Kunveno (Konferenco). Tiuj ĉi ŝanĝoj fariĝis necesaj pro konformiĝo al postuloj de la leĝo pri asocioj. Ilia kompetenteco restis preskaŭ la sama. Mi prezentos koncize ilian konsiston kaj labormanieron.

La Estraro konsistas el 7 personoj loĝantaj en sidejo de P. E. D. Ili estas elektataj dum la Ĝenerala Kunveno por 3 jaroj (antaŭe por 2 jaroj). La Estraro akceptas kaj forstrekas membrojn, mastrumas la havaĵon, kunvokas la Ĝ. K., aranĝas prelegojn, kursojn, ekzamenojn, kongresojn ktp. kaj kunlaboras en kreado de novaj grupoj.

La Konsilantaro konsistas el 4 membroj elektitaj dum la Ĝ. K. kaj el delegitoj elektitaj de grupoj en vojevodia distrikto, se sur ties teritorio ekzistas almenaŭ 3 grupoj. La Konsilantaro kunlaboras kun la Estraro kaj kontrolas plenumon de la decidoj de la Ĝ. K. Ĝi rajtas postuli, ke okazu Ĝen. Kunveno, se la Estraro ne plenumas siajn devojn kaj agas kontraŭ la intereso de P. E. D.

La Ĝenerala Kunveno okazas ĉiujare

se eble en kadroj de Pollanda Kongreso. Ĝi konfirmas raportojn de la Estraro kaj voĉdonas pri budĝeto, elektas la Estraron, Konsilantaron kaj Revizian Komisionon, difinas aliĝpagon kaj kotizon, decidas la daton kaj lokon de la Ĝ. K., rajtas ŝanĝi statuton kaj decidas pri dissolvo de la asocio. Por okazigo de la Ĝ. K. estas formata en la kongresurbo loka komitato, kiu devas esti en ĉiama kontakto kun la Estraro. Pri elspezoj faritaj de tiu ĉi komitato respondas P. E. D. nur tiam, se ili troviĝas en la budĝeto akceptita de la Estraro aŭ se la lasta konfirmis la elspezon per speciala decido. Per tiu ĉi punkto estas ordigita la ĝisnuna agadmaniero de la lokaj kongreskomitatoj, kiuj ne ĉiam agis por la intereso de P. E. D.

Mi ne volas jam pli detale preparoli aliajn difinojn de la regularo, ĉar ĉiu povas mem ĝin studi en la numero de „P. E.“.

El la prezentita skizo oni povas konstati, kio restis netuŝita kaj kio estas nova, kies enmeto fariĝis necesa ĉu pro formalaj kaŭzoj ĉu pro postuloj de praktika vivo. La uzebleco kaj praktikeco de la nova regularo montriĝos en nelonga tempo, kiam ni devos ĝin vivi dum plej proksima kongreso. Ĝis tiu ĉi tempo la malnova statuto devos ankoraŭ validi kaj intertempe devas esti farataj preparaj laboroj por funkciigi la asocion sur novaj bazoj. La grupoj, kiuj volas dum la venonta kongreso aperi jam kiel membroj de nova P. E. D., devas renovigi sian ĉiaman aliĝon laŭ novaj principoj.

Mi kredas, ke la „reorganizo“ kreos novajn fortojn en la pola esperantistaro, kiu kunigita senescepte en la nova P. E. D. formos unu el plej gravaj ĉeloj de la tutmonda esperanto-movado! Alf.

Pro teknikaj kaŭzoj la statuto de P. E. D. aperos nur en la venonta n-ro.

Sinjoro Tadeo

DE ADAM MICKIEWICZ

100-jara datreveno de la pola, nacia epopeo.

Unu el la plej elstaraj verkoj de la pola literaturo, unu el la plej konataj verkoj en la tuta mondo, festas hodiaŭ sian 100-jaran datrevenon. Antaŭ cent jaroj, en Parizo aperis „Sinjoro Tadeo“ de Adam Mickiewicz, tiu monumenta pola epopeo, komparebla kun la senmortaj verkoj de Homer, Iliado kaj Odiseo. Parizo tiutempe fariĝis la dua patrujo de la polaj patriotoj, fuĝintaj tien pro politikaj persekutoj. Inter la granda aro da politikaj elmigrintoj polaj en Parizo troviĝis ankaŭ nia jam gloriĝinta tiam poeto Adam Mickiewicz. La pola elmigrintaro en Parizo disvolvis grandan laborplanon por reakiri la perditan patrujon. Sed mankis al la elmigrintaro interkonsento kaj unueco. Anstataŭ laŭplana laboro oni streĉis la fortojn por senfinaj malpacoj, por sencelaj reciprokaj akuzoj pri la kulpo de la estiĝinta stato en la patrujo. En tiaj cirkonstancoj vivis ankaŭ Mickiewicz. Lia rolo estis tiam voki al unueco, al frata paco kaj al porpatruja laboro. Sed ne imponaj estis la sukcesoj, akiritaj de li sur tiu kampo. Lia poeta animo enpenetranta profunden en la regantan staton, kaj torturita de neeldirebla sopirado kaj nostalgio al la kara, perdita patrujo fariĝis fonto, el kiu el-

ŝprucis la senmorta „Sinjoro Tadeo“, perlo radianta en la literaturo tutmonda. La sopirojn de la poeto pligrandigis la konstanta malpaco inter la pola elmigrintaro en Parizo, kiu kredigis al Mickiewicz, ke la patrujon li revidos neniam. Ne eraris la poeto, kaj tiu sento naskigis la neforgeseblan epopeon nacian:

„Litvo! Patrujo mia! simila al sano; *)
Vian grandan valoron ekkonos litvano
Vin perdinte. Belecon vian mi admiras,
Vidas ĝin kaj priskribas, ĉar mi hejmsopiras“.

Jen la komencaj versoj de „Sinjoro Tadeo“, kies motivo gvidos la poeton dum la tuta tempo de la verkado, elvokante en lia memoro la amatan patrujon kaj la ĉiaman tutan vivon en la plej naturaj trajtoj. Epoko kun homoj delonge mortintaj subite ekvivis sub la plumo de la poeto.

Mickiewicz, partoprenante aktive en la malpaca politika vivo de la pola elmigrintaro, inverse al sia ĝisnuna arda kaj temperamento-plena verkado (Improvizacio de Konrad), sukcesis nun leviĝi alten, al matura poeta potenco kaj pre-

*) Ĉiuj citaĵoj estas faritaj laŭ la Esperanta traduko de Antoni Grabowski.

zenti veran. objektivan bildon de vivo de la pola nobelaro, kiu en la tiama epoko estis la sole reganta klaso de la socio. Legante „Sinjoron Tadeon“, nia atento estas frapita de multaj riĉegaj elementoj en la epopeo: Ni devas admiri la belegan lingvon kaj stilon, kiuj en trafikaj frazoj formas mirindan komponaĵon, mirindan kaj veran spegulo-bildon pri epoko mortinta; la ĉarmajn pejzaĝojn, la naturon ensorcitan, atestantaj pri la pentrista sento kaj genieco de Adam Mickiewicz. Neniaj priskriboj kapablas almenaŭ parte esprimi tion, kion ni devas diri pri la aŭtoro de „Sinjoro Tadeo“, tial ni permesu, ke per kelkaj strofoj alparolu nin Mickiewicz, en kies poeta imago antaŭ 100 jaroj reekvivis formortintaj tempoj.

Per plej veraj koloroj pentras Mickiewicz tipojn de magnatoj, nobeloj, kaj kampuloj; al majstra nivelo leviĝas la prezento de ilia vivo en la palacoj, bienoj, kabanoj kaj preĝejo. Kun sama artisma precizeco li prezentas la malvivan naturon: la ĉielon kun nuboj, kaj la teron kun torentoj kaj lagoj, kun hejmaj kaj sovaĝaj bestoj, kun arbaroj, kampoj kaj herbejoj, kun ĝardenoj, fruktaj kaj floraj — lia naturo vivas... Mickiewicz enspiris en ĝin siajn geniecon kaj artisman:...

...Ĉe barila mallarĝaj levoj de tereno,
Sen arboj, sen arbustoj: kukumoj-ĝardeno.

Ili belkreskis; granda, vasta foliaro
Kovris la bedojn, kvazaŭ tapiŝa faldaro.
Meze iris knabino, en vesta blankaĵo.
Kaj dronis, ĝis genuoj en maja verdaĵo;
Klinante sin, el bedoj ĝis sulketoj fore,
Ŝi kvazaŭ sur folioj naĝis, verd-kolore.
Pajlĉapel' ŝirmis kapon de suna radio.
Du rozaj rubandetoj flirtis de tempicj
Kaj kelk' bukloj de blondaj, malplektitaj
ruloj;

Sur brak' ŝi havis korbon, mallevis okulojn;
Kvazaŭ por kapti leviĝis ŝia dekstra
mano.

Kiel knabino pelas fiŝetojn en bano,
Kun ŝia piedeto ludantajn, simile
Ŝi kun korbo al frukto sin klinas facile,
Laŭ puŝo de piedo, aŭ okul' elekto.

(libro II, paĝo 47.)

...„Kaj li pravis, ekkriis Tadeo fervore:
Ĉiel' itala estas laŭ dir', ĉiuhore
Blua, pura, do kvazaŭ akvoj glaci-ŝelaj;
Ĉu vent', malbonvetere, ne estas pli belaj?

Ĉe ni, vi levu kapon: kiom da vidaĵoj!
Kiom da scenoj, bildoj, ludas la nubajoj!
Ĉiu nubo — alia: aŭtuna ĉi-tie
Pluve-graveda rampas, laŭ maldiligenta
Testudo kaj delasas ĝis ter', longostrie,
Malplektitajn harligojn da pluvo torenta;

Vento pelas hajl-nubon, al balon' similan
Rondan, malhele-bluan, meze flave-bril-

lan;
Granda bruo ĉirkaŭe; vidu eĉ en niaj
Ĉiutagaj nubetoj, ŝanĝoj estas kiaj!
Komence anseraro, blankaj cignoj velas,
Dorse vent', kiel falko ilin kune pelas:
Ili premiĝas, kreskas — nova mirindaĵo!
Ricevas kurbajn nukojn, dislasas kolhar-

ron,
Elŝovante piedojn sur ĉiel'-arkaĵo,
Kiel ĉeval'-tabuno, trakuras steparon;
Ĉiuj, arĝente-blankaj, miksiĝis; — subite
El koloj kreskas mastoj, el kolharoj ve-

loj;
Tabun', en grandiozan ŝipon transformite,
Naĝas, sen bru', sur blua eben' de ĉieloj!"

(libro III, paĝo 78.)

...Multaj estis cimbaloj,
sed ne kuraĝis ludi ĉe Jankiel ludistoj.
(Jankiel, dum tuta vintro forestadis ie,
Nun li, kun ĉefa stabo, aperis ĉi-tie)
Sciante, ke neniu, sur ĉi instrumento,
Egalas lin laŭ lerto, gusto kaj talento,
Oni petas lin ludi, kun cimbal' aliras.
Jud' rifuzas: ke manoj krudiĝis, li diras;
Li forgesis, sin ĝenas, sinjorojn hontante;

Kapline li foriras. Zosja ĝin vidante,
Alkuras lin kaj donas, sur blanka man-

plato,
Stanĝetojn, kiujn uzas majstr' en kordobato,

Per dua ŝi glatumas lin je barb' grizhara
Kaj riverence diras: Ludu. Jankiel kara!
Ludu Jankiel, jen estas mia fianĉiĝo!
Vi promesis ja ludi ĉe mia edziĝo?"

...Ĉe cimbal, du lernantoj ekĝenuas du-

me,
Agordas nove kordojn, provas ilin zume;
Jankiel, duonfermite okulojn, silentas,
Kun senmovaj stanĝetoj en fingroj,
atentas.

Li ekludis per takto triumfa batante,
Poste pli dense, kvazaŭ pluvege, hakan-

te:
Ĉiuj miras. — Li faris nur ludo-provetojn,
Ĉar li haltis kaj levis supren du stanĝetojn.

Li ludas. Jam stanĝetoj tremas per
 ektuŝo,
 Kvazaŭ sonigus kordon flugilo de muŝo,
 Mallaŭtan, pen-aŭdeblan zumon ĝi elsen-
 das.

Majstro ĉiel-rigardas, inspiron atendas.
 Li desupre cimbalon per okul' mezuris,
 Levis manojn, faligis; stanĝetoj ekkur-
 ris: —

Ekmiris la aŭdantoj. — Jen sono korda-
 ra

Ektondris, kvazaŭ tuta kapel' janiĉara
 kun ŝalmetoj, tintiloj, tambureto-sonoj:"
 (libro XII, paĝo 295.)

...Tiaj majstraĵoj abundas ĉie tra la
 tuta 300-paĝa „Sinjoro Tadeo“, ili lo-
 ĝas, kvazaŭ petante pri citado. Ĉiu pri-
 skribo estas vivanta naturo, transportan-
 ta nin en la veran mondon, kie pasigis
 feliĉan infanecon Adam Mickiewicz.

„Sinjoro Tadeo“ estis verkita en la
 tempo, kiam Mickiewicz atingis la zeni-
 ton de sia poeta matureco. Lia ĝisnuna
 verkado estis komparebla al vulkano
 elŝpruciganta bolantan lafon. (Dziady).
 Sed la spiritaj travivaĵoj de la poeto
 post subigo de la ribelo en 1831 jaro,
 interrompo de kontakto kun la patrujo,
 kaj la potenca nostalgio por la perdita
 hejmolando, kvietigis la ardantan spiri-
 ton de Mickiewicz, kaj kun heroa kvie-
 teco en la jaro 1832 li komencis la
 verkadon de la epopeo (finita en febru-
 aro 1834 jaro).

Antaŭ la komenco de la verkado Mic-
 kiewicz multe okupiĝis pri politiko, kiu
 influis lin amarege, kaj li serĉis alian
 medion por sin elŝiri el la malpaca vi-
 vo de la pola elmigrintaro en Parizo.
 Tiam en la animo de la poeto aperas
 la malnovaj tempoj, la belega kaj amata
 patrolando, kie li pasigis la plej feliĉajn
 tagojn de sia senzorgeco. Tiu vizioj
 sieĝis la poeton kaj forte instigis al re-
 aligo al sintezo en la majstra kaj poe-
 zia formo.

Profesoro Kallenbach, la plej bona
 konanto de Mickiewicz, pruvas, ke
 „Sinjoro Tadeo“ estis „bezono por la
 poeta animo, torturita de amara sorto
 kaj returnanta siajn sopirantajn okulojn
 al la serena pasinteco, al la lando de
 l' infaneco. Sapiroj por la patrujo, por
 la pasinta tempo kaj homoj, foririntaj
 kaj ne revenantaj — maturigis ĉe Mic-
 kiewicz tiun epopeon, kiu ĝermis ĉe li
 jam en komenco de lia poezia verkado“.
 „Sinjoro Tadeo“ komence estis planita
 kiel mallonga poezia poemo, simila al

„Hermano kaj Doroteo“ de Goethe, nur
 poste ĝi tiom elkreskis sub la poeta
 plumo. En la epopeo intencis Mickie-
 wicz priskribi sian malnovan patrujon,
 regatan de la nobelaro, kiu estis jam
 pereanta pro novaj tempo, homoj, mo-
 roj kaj kutimoj. Li intencis eternigi en
 sia verko la karakterizajn tipojn, an-
 koraŭ vivantajn en lia memoro. Tial li
 intencis verki poemon pri kvietega,
 kamparana vivo, en atmosfero de nobe-
 laj kasteloj, kie la vivo fluadis en kon-
 stanta amuziĝado, ĉasado kaj aliaj ŝam-
 specaj okupoj de la nobelaro. La bela
 naturo, vivanta en la imago de la poeto
 — la arbaroj kaj kampoj, kie konstante
 ludas la ĉasistaj trumpetoj, la senfinaj
 ĝardenoj, riveroj, lagoj, kaj torentoj, ple-
 naj de rana muziko dum la someraj
 noktoj, — ĉi-ĉio devis krei la fonon de
 la kvieta, nobelara vivo, inter kiu la
 poeto pasigis sian ne revenontan infane-
 con. Sed dum la verkado venis al la po-
 eto novaj elementoj; ĉiam pli forte pre-
 nas la unuan vicon la historiaj okazaĵoj.
 Mickiewicz majstre prezentas la tempe-
 ramento-plenan polan nobelaron en la
 „Napoleona epoko“. Tiu nobelaro, ĉiam
 drinkanta, kaj interbatiĝanta, unuiĝas en
 la momento, kiam minacas danĝero al la
 patrujo. Tiel transformas Mickiewicz la
 poemon al pola nacia epopeo transi-
 rante de kvieta vilaĝa vivo, al okazaĵoj,
 kiuj ekskuis la tutan mondon. Tiu na-
 cia-politika transformiĝo de la poemo
 al grava historia epoko, kreas por la
 verko ĝian monumentecon kaj senmor-
 tecon. Nun, kiam „Sinjoro Tadeo“ fa-
 riĝis 100-jara, ni povas objektivaj juĝi pri
 ĝia grandega valoro. Mickiewicz kreis
 la polan nacian epopeon, kiu levas la
 polan poezion al tiu grado, kiun atingis
 la poezioj de la plej grandaj kaj kultu-
 raj popoloj en la tuta mondo.

Henriko Gelb, Varsovio.

ATENTU!

Abonantoj de „Pola Esperantisto“ po-
 vas aboni la estonan „Informoj de
 Esperanto-Asocio de Estonio“ aŭ la lat-
 tvan „Ondo de Daŭgava“ jare por zł.
 2.20. Nombro limita. Konto PKO. 406.660.

Si: Mi diras al vi, la vivo estas te-
 atro.

Li: Bone vi diras — teatro, kie la vi-
 roj ludas nur mutan rolon. (L. R.)

O. BUJWID.

MIAJ REMEMORAĴOJ PRI LUDOVIKO ZAMENHOF.

PAROLADO.

Vi demandas min, karaj samideanoj, kiajn rememoraĵojn mi povas rakonti al vi pri mia universitata kolego, Ludoviko. Jes, mi rakontos, sed vi espereble opinias, ke mi povus rakonti multe pli ol mi tion faros. Verdire mi, kvankam kolegadis kun li dum kvar jaroj, mi preskaŭ tiutempe ne supozis, ke li portadis en siaj pensoj tiom grandiozan verkon, kiu post nelonga tempo revoluciigos homajn interrilatojn, enkondukante tute novan elpensajon, novekreitan de li lingvon.

Vi scias ĉiuj, ke Zamenhof jam en la lernejo estis preskaŭ preta kun tiu eltrovo. Nur eksteraj cirkonstancoj malpermesis al li publikigi la projektitan artefaritan lingvon. Vi ja scias, ke lia patro kategorie malpermesis al sia filo Ludoviko pensi pri iu freneza ideo, pri iu nova lingvo, kiu utilis certe al neniu laŭ lia patra konvinko. Li, Ludoviko, havante grandan malriĉan familion, antaŭ ĉio devas ja zorgadi pri la ĉiutaga pano, pri kuracista praktiko, kiu donos al li la vivrimedojn por subteni la familion, junajn gefratojn kaj maljunajn gepatrojn.

Kaj la juna studento de medicino, Ludoviko, komprenante sian devon kontraŭ la familio, konsentis plenumi la patran volon. Li redonis al la patro sian manuskripton, kaj, kiel vi ankaŭ scias, tiun manuskripton li neniam reriĉevis, ĉar la patro ĝin bruligis!

Tion ĉion mi dum nia komuna studado de la medicino tute ne sciis.

Kvar jarojn mi renkontadis mian kolegon, ni ĉiam estis bonaj reciprokaj konatoj sed mi serioze studadis mian fakon kaj ne pensis pri iuj ajn aliaj eltrovoj, speciale lingvaj eltrovaĵoj, bagatelaĵoj laŭ mia tiama opinio, kompare kun gravaj eltrovoj de Robert Koch aŭ Louis Pasteur, kiuj ĵus publikigis siajn gravajn eltrovojn en bakteriologio kaj nova metodo de kontraŭrabia kuracado.

Jes, miaj ĉiuj pensoj penadis kiel eble plej perfekte pristudi tiujn novajn medicinajn eltrovojn kaj mi tutan mian tempon dum la universitaj studoj dediĉis al la novaj medicinaj eltrovoj, ne pensante pri iu alia temo. Kelkaj miaj kolegoj interesiĝis multe pli ol mi pri la Zamenhofaj ideoj. Mi eĉ rememoras unu el ili, kiam li alvenis al mi, kaj diris, ke nia kolego pensas pri iu artefarita lingvo. Mi prenis la aferon tre mal multe serioze.

Lingvo! mi diris, kial do ankoraŭ unu nova lingvo, kiam ni havas tiom da pretaj naturaj lingvoj. Ĉu ne sufiĉas angla, franca, aŭ germana!

Estas por mi tre malagrabla nuntempe konfesi, ke mi tiutempe estis tiom malsaĝa. Sed mi povas min konsoli. Ankoraŭ hodiaŭ multaj treege saĝaj kaj instruitaj homoj diras la samon. Kaj diras tion post 46 jaroj de ĉiam pli konvinka progresado de la Zamenhofa eltrovo.

Mia kolego Ludoviko estis ĉiam tre indulgema kontraŭ diversaj kontraŭuloj. Li neniam estis batalema. Ĉiam li estis serioza kaj pensema. Mi neniam vidis lin ridanta; nur indulgeme ridetanta, kiam li aŭdis pri diversaj malgrandaj neseriozaj studentaĵoj kaj infanaĵoj. Li estis ĉiam maljunulo, mi povas diri. Li igis nin ĉiujn respekti lin, kiel homon altvalore pensantan.

Tiel mi pasigis kvar jarojn de miaj komunaj studoj. De la dua ĝis la kvina medicina kursoj. Ĉar unuan jaron Zamenhof studis en Moskvo, ne en Warszawa.

Kelkajn jarojn mi ne renkontis Zamenhof. Mi aŭdis pri lia nova lingvo, mi eĉ konatiĝis kun ĝiaj fundamentoj kaj trovis ilin bonege pripensitaj, sed manko de tempo malpermesis al mi pli profunde ekstudi la aferon.

Kvin jarojn post la finiĝo de la universitataj studoj ni ĉiuj, junaj kuracistoj, kolektiĝis kune por preparoli nian novan situacion. Zamenhof ĉeestis en tiu komuna kunveno. Jam oni komencis pli multe paroli pri lia eltrovo. Same ni kunvenis post dudek kvin jaroj en 1909. Jam multaj el niaj kolegoj mankis. Zamenhof fariĝis mondkonata iamulo.

Sed nur dum la oka Tutmonda Kongreso en Kraków 1912 mi povis konstati, ke la Zamenhofa verko estas io genia kaj depost tiu tempo mi iĝis fervora esperantisto. Mi intime povis paroli kun li kaj konstatis, ke kontraŭ ĉiuj miaj opinioj Ludoviko estis ne nur esperantisto kiel lingvisto, sed konstruis grandan internan ideon de la amo kaj interkonsento de ĉiuj nacioj de la terglobo. Li amis profunde sian patrujon Polujon kaj edukis siajn infanojn en la patriota sento por la naskiĝlando.

Ĉu vi aŭdis ion pri la propagandaj vojaĝoj kaj prelegoj alilande faritaj de F-ino Lidja Zamenhof en Svedujo kaj nuntempe Francujo?

Ĉio estas sekvo de la gepatra edukado.

Dr. Leopold Dreher, L. K.

LINGVA ESPLORO.

(Pri -ata kaj -ita).

Sendube neniu lingva problemo en Esperanto estas tiel diverse solvata kiel la problemo de -ata kaj -ita. Ni legis en „Heroldo de Esp.“ multon pri tio antaŭ 1—2 jaroj. En la sama tempo mi verkis koncernan artikoleon, kiun mi nun prezentas al vi.

Oni devas diferencigi verbojn 1) aktivajn (fermi, skribi, kapti ktp.), 2) statajn (ami posedi, teni ktp.); *)

Verboj aktivaj estas tiuj, kiuj esprimas agadon videblan en sia procedo, agadon, kiu daŭras mallonge, kies „ek-o“ rapide fariĝas „fin-o“, alie ol verboj „stataj“. Ekz. kiu **tenas** ion, povas fari tion longe, tre longe, eĉ senfine; same oni **posedas**, oni **amas**, oni **scias**, **memoras**, **okupas** (sed vidu poste ĉi lastan), oni **toleras** ktp. dum tempo nelimita principe.

La sekvo (rezulto) de la agado de verboj aktivaj restas laŭ ĝia naturo en la estanteco: **skribita** (= kion oni skribis) restas tia eĉ post kiam la skribado ne plu okazas, same **formita**, **kaptita**, **prenita**, **ŝtelita**, **sendita** ktp. Inter skribita (fermita, kaptita, prenita ktp.) kaj skribata (fermata, kaptata ktp.) estas videblega diferenco pri la tempo. Tiuj verboj estas daŭremaj en siaj agorezultoj sed mallongedaŭraj en siaj agoprocedoj.

La kontraŭo okazas pri la t. n. verboj stataj: **amita** (= kion aŭ kiun oni amis, sed ne plu amas) ĉesis havi ion komunan kun amado, same **posedita** montras ke posedo ĉesis, **tenita** ne restigas sekvojn de tenado, ktp.

Inter **amita**, **posedita**, **tenita** ktp. kaj **amata**, **posedata**, **tenata** ktp., estas, same kiel inter: skribita, fermita, kaptita kaj: skribata, fermata, kaptata — diferenco pri la tempo, sed ekzistas kroma diferenco inter verboj 1) kaj verboj, 2) la stato de amado, posedado, tenado ktp. ĉesis en **amita**, **posedita**, **tenita** ktp. Verboj stataj estas daŭremaj pri siaj agoprocedoj, sed maldaŭraj pri siaj agorezultoj.

Sekvas interesa konstato: verboj aktivaj, esprimante en -ita rezulton de agado mallonge daŭranta, plilongigas sian vivdaŭron en tiu -ita-formo similiĝante al adjektivoj! La oftaj kvazaŭ-adjektivoj formitaj per -ita (**ilustrita**, **miksita**,

vundita, **hektografiita** kaj tiom da aliaj formitaj helpe de verbo particip-pasiva) konfirmas nian opinion.

Tiaj participoj pasivaj naturmaniere evoluas en adjektivojn (elverbajn). Ilia -ita estas ŝtoniĝanta, kiel jam okazis en latinaj „perfectus“ (el: perficere), „notus“ (el: noscere), „sanctus“ (el: sancire) ktp. — Laŭ la principo de sufiĉo oni emas tamen mallongigi, ekz. anst. **vundita** oni ofte diras: vunda, anst. **miksita** — miksa, (eĉ anst. **bezonata** — bezona ktp.).

Kelkaj verboj estas malfacile klasifekblaj al la du kategorioj. Jam en „Lingvaj Respondoj“ Dro Zamenhof preparolas **okupi**. Laŭ la signifo, kian ni volas atribui al ĝi, **okupi** jen estas aktiva (okupe preni), jen stata (okupe teni). La ĉiutaga „**okupita**“ estas adjektiva ŝtoniĝo de la aktiva **okupi**: okupe prenita. Sed, kompreneble, pro la juneco de Esperanto, la ŝtoniĝo ankoraŭ ne estas finfaritaĵo, sekve oni povas tute korekte diri ambaŭ formojn: **okupita** kaj **okupata**.

Simile **ĉirkaŭi** povas esti konsiderata jen aktiva, jen stata (ĉirkaŭpreni aŭ ĉirkaŭteni). Ekz. la homa korpo estas ĉirkaŭata aŭ ĉirkaŭita de haŭto. Mi persone preferas **ĉirkaŭita**, ĉar en nia frazo ne temas pri la agado de ĉirkaŭado, sed pri la daŭra rezulto de la natura aperaĵo, eble figure prezentita.

Konkludo:

Sekve, verboj aktivaj, *) ekz. skribita, ilustrita, okupita, ĉirkaŭita, tegita, fermita, pentrita, sekigita ktp. povas — ĉar ili emas adjektiviĝi montrante eĉn rezultantan de agado — esti uzataj ne nur kun **estas**, sed ankaŭ kun **estis**, **tute ne kreante tempantaŭecon**.

Post kiam mi verkis la suprajn pripensaĵojn, mi legis artikolon de G. Waringhien en „Heroldo de Esp.“ kiu klarigas la problemon en simila maniero al la mia. Mi intencas resumi ĝin al la legantoj de „P. E.“ en unu el sekvontaj numeroj. Eble troviĝos diskutantoj pri tiu grava lingva problemo.

*) La terminoj „aktiva“ kaj „stata“ eble ne estas tute ĝustaj. precipe la termino „aktiva“ estas ŝanĝebla en „unufoja“, „mova“, „maldaŭra“ k. s.

MINUŝKA MANTEL, Lwów.

KUN LA VERDA STELO ĈE JOROŝO (J. R. SCHERER)

Kial ne konatiĝi kun fremdaj landoj, konatiĝi kun homoj, ekkoni morojn, kutimojn plenajn de mistero? Gliteti sur sorĉa tapiŝo trans gigantajn metropolojn, ŝaŭmantajn marojn, neĝkovritajn montarojn, senfinajn dezertojn, glaciajn regionojn.

Akompanas la verda steleto, la signo de internacia kompreniĝo, de popolliganta ideo, la magia ŝlosilo al homaj koroj... la Esperantoemblemo en la butontruo!

Mia „verda trezoro“ entenas ĵus ricevitan juvelon — vivantan bildolibron „Ĉirkaŭ la mondon kun la verda stelo“; libro dezirita, libro arde sopirita, frandaĵo por Esperantistaj okuloj, travivaĵoj de fluganta mondvojaĝanto, de Esperantoapostolo, de mia amiko Jozefo Scherer.

Enpense mi ekfoliumas... rapide pretersaĝas antaŭ mia okulo ĝuavida — urboj... fremdaj landoj.

...Jen... mi aŭdas sonojn fremdajn... voĉojn, kantas la buŝo de la tero... jen... la libro vigliĝis... ekdancetas figuroj... verdstele ornamitaj... saltleviĝas el inter la paĝoj... gracila, pala geĵso, pupovizaĝa, ruĝbuŝa, brilha, gracile turniĝanta kaj dancanta, pepante delikatvoĉe dolĉajn melodiojn pri l'amo kaj feliĉo. Odoron de miloj da ĉerizfloroj mi ĝuflaras.

...Bali, eterna feliĉejo, surtera paradizo. Tamtama muziko ritme pulsanta frapas miajn orelojn. Knabinoj, sanktaj dancantinoj, feste ornamitaj movas siajn korpojn, okulojn, fingrojn digne. Briletas sur iliaj kapetoj oraj kronoj.

Angkor - Vat — la plej glora templo de la mondo etendiĝas senfine, giganta konstruaĵo de piemo.

Ĉinujo, lando plena de mistero. Jen familio, kiu ĝoje montras donacon de siaj amataj infanoj - ĉerkon.

Siam... lando de la blankaj elefantoj, adoratoj de la indiĝenoj; la bestojn viziti, solene vestite, estas devo de ĉiu mondvojaĝanto.

Subite ekbatas mia knabina koro... jen... sur unu el la paĝoj ridetas mia nomo..

Ekbrilas, ekardas miloj da etaj lum-signaloj, muĝadas blua Danubo.

...Wien. La bela sonanta, kantanta, koron liganta, ĝojon donacanta metropolo.

Meze en ĝi, en la oraj koroj de Vienanoj — brilas la verda stelo.

Bruo! Laboro! Ekscito, ŝvito, granda preparo de la anaro por la paroladoj de Scherer. Kapfrakaso, embaraso, skribmaŝinklavumado — varbado... Atendo en stacidomo dum mateno nebula... valizoj, pakajoj, krio - inter ĉio Scherer. Paroladoj plenegaj ĉambroj, ravitaj la homoj aplaudas senlace, belegaj la bildoj el lando mistera, amindaj la vortoj en buŝo Scherera. Brila sukceso! Mondrekordo. 10 paroladoj en 4 tagoj. Kuraĝa antaŭenpuŝo de la kvinpinta afero.

...Vesperigas. Melankolie tamburas la pluvo kontraŭ miajn fenestrojn.

Mi finfoliumis la libron. Mi revenis, glitinte sur sorĉa tapiŝo, vidinte gigantajn metropolojn, ŝaŭmantajn marojn, neĝkovritajn montarojn, senfinajn dezertojn, glaciajn regionojn, mi revenis de spirita vojaĝo mia „ĉirkaŭ la mondon kun la verda stelo!“

KONGRESO DE SUD - OKCIDENT-POLLANDAJ ESPERANTISTOJ 20.—21. DE MAJO 1934 EN KRAKÓW.

Krakova „Societo Esperanto“ decidis kunvoki por la pentekostaj tagoj la 20—21. de majo 1934 al Kraków regionan kongreson de esperantistoj el sud - okcidenta parto de Polujo: Vojvodio krakova, Silezio kaj Zagłębie.

La programo de la kongreso kaj la laborkomitato estos konigitaj en maja numero de P. E.

La programo konsistas el 1) Ekspozicio de esperantaĵoj, 2) Printempa Dancvespero, 3) Esperanto - Studo: prelegoj pri la lingvo, la movado, la literaturo. Prelegontoj: Dro L. Dreher, L. K., Prof. T. Hodakowski, L. K., J. Alfus, L. Kutschner k. a.

La personoj, kiuj deziras prelegi (aŭ kunprelegi) estas petataj konigi la temon ĝis la 30. de aprilo k. j.

La kongresa kotizo (entenantanta enirpagojn por la Dancvespero kaj por la instruaj prelegoj) estas 2 zł. pagotaj al konto PKO. 406.660. de „Pola Esper.“

Aliĝu rapide, por ke ni preparu al vi malkarajn veturbiletajn kaj loĝejon.

Estraro de „Soc. Esp.“ Kraków.

Pri Krakova trumpetsignalo el Sankt-Maria preĝejo.

de popularaj melodioj popolaj. Krome ekzistis de longe konservata ĝis nun kutimo de ludado de preĝeaj kantoj fare de kelkaj trumpetistoj dum solenaj procesioj sur la krakova ĉefplaco, precipe en tago de Dia Korpo.

Tamen ĉi ĉiuj kantoj estas ludataj periode dum kelkaj sezonoj de jaro aŭ ĉe iaj solenoj. Sed la ĉefa melodio de l' hejnalo — tiu, kiu dank' al radio estas al ĉiuj bone konata — ek de jarcentoj estas ludata ĉiutage 24-foje, pli ĝuste 96, se oni kalkulas kvarfojan ripeton al kvar direktoj de l' mondo. Bedaŭrinde ĝi ne estis ĝis nun esplorobjekto por muzikologoj, tial estas ne konate kioma estas ĝia aĝo kaj ĝia deveno. Tamen sendube ĝi estas tre antikva monumento muzika, kvankam, povas esti ŝanĝata en detaloj fare de generacioj de trumpetistoj. Ĝi havas klare veksigan karakteron, precipe en sia unua parto, sed ĉefine ĝiaj konturoj ŝanĝiĝas, transiras en tirigajn tonojn kaj rompiĝas sufiĉe ne esperite. Por komprenigi tiun kvazaŭan mankon de finiĝo krakovanoj citas legendon, laŭ kiu trumpetisto, kiam per la hejnalo donis al la urbo signon pri invado de tataroj, estis mortigata de tataro sago. Kaj tial laŭdire tiu melodio por ĉiam restis nefinita... Tamen ne estas iaj postsignoj pri ekzisto de tiu legendo antaŭ la XIX jrc. Plej certe ĝi estas verko malfrua, kreita simile kiel multaj aliaj legendoj krakovaj en unua duono de l' pasinta jarcento, en periodo staranta sub signo de romantika rilatiĝo al malnovaj memoraĵoj kaj tradicioj. Simile estis pri fama kaj per literaturo popularigita tataro legendo pri Lajkonik, kvazaŭe klariganta la tradicion pli aĝan je kelkaj jarcentoj ol la legendo mem.

Trumpetistoj ludadis la hejnalojn ĉiam el la plej alta etaĝo de l' turo, tio estas el supera etaĝo de okangula parto de breton, kie alterne ili ĝuas ripozon post sia malfacila servo.

La sono de l' hejnaloj ĉe malpli forta iam strattrafiko estis sendube en pli granda distanco aŭdata ol hodiaŭ. Krom la signaloj per trumpetoj, hejnalistoj kelkfoje akcidente debrulegoj kaj ne kutimaj okazaĵoj sciigis la publikon pere de tubo. Jen ekz. en j. 1848 dum bombardado de Kraków fare de aŭstroj trumpetisto per tubo kriis „al armil“, pro kio arti-

Direktu viajn pensojn, estimataj kaj karaj aŭskultantoj, kie ajn vi estas nunmome, al la antikva urbo Kraków, al la sendube plej bela urbo en la patrujo de Zamenhof. Kuru per okuloj de l' animo al ĝiaj muroj grizigintaj pro miljara ekzistado, al la majesta kastelo de iamaj polaj reĝoj — Wawel, al la dronanta en kelcentjara meditado labirinto de mal-largaj stratoj, etendiĝantaj ĉe la kastelaj piedoj, kie ĉiupaŝe oni renkontas elokventajn atesteojn de la granda, malnova kulturo. Rigardu momente tiun iaman historian ĉefurbon de la pola ŝtato, rezidejon de reĝoj el dinastio de Piastoj kaj Jagiellonoj, ĝiajn fierajn palacojn kaj domegojn, pli ol kvindek preĝejojn celantajn helan ĉielon per turoj kaj kupoloj, haltu por momento en estimindaj gotikaj muroj de la plej malnova pola universitato, fondita jam en j. 1364 de la reĝo Kazimiro la Granda, kaj fama pro tio, ke en ĝi studis iam Nikolao Kopernik, tiu, kiu haltigis la sunon, kurigis la teron“. Ĉiu domo, ĉiu angulo, preskaŭ ĉiu ŝtono rakontas ĉi tie per granda voĉo pri la jarmila vivo de l' nacio pri ĝia granda pasinteco, kulturo kaj arto, kaj tial ĉi mirinda urbo ĝuste estas nomata „la urbo de vivaj ŝtonoj“.

Ni haltu momente dum tiu migrado sur la grandega ĉefplaco, kun dimensioj, kiujn oni ne renkontas en alia mezjarcenta urbo de Eŭropo. Super la ĉefplaco estras gotika masivo de l' alta Maria sanktejo, en kies mistika, krepuskluma interno estas konservata ligna altaro, skulptita de la genia mezepoka majstro, Wit Stwosz. Tiu ĉi altaro, unu el plej eminentaj suproj de la homa verkado en tagoj de mezepoko, estis jam priskribata en unu el antaŭaj prelegoj. Sur la fronto de tiu preĝejo fiere ĉielen levigas du ĝemelaj turoj de malegala alteco, ĉar laŭ antikva legendo konstruis ilin iam du fratoj, el kiuj unu instigita de la Kajna envio, vidante, ke la frato pli alten al nuboj levos murojn de sia turo, trapikis lian bruston kaj poste mem mortigis sin. Kaj tial, laŭ la kredado de la Krakova popolo, unu el la turoj por ĉiam restis nefinita...

La pli alta el tiuj du turoj estas kronita ĉe la supro de grandioza gotika kasko, konsistanta el gracia pinglego kaj de ĉirkaŭanta ĝin duobla krono de malpli grandaj turetoj. Ĉe l' supro de la meza pinglego oriĝas en sunbrilo kiel standardeto granda gotika monogramo de Mario, kaj sub ĝi ĉirkaŭas la pinglegon kolosa orumita krono. El la alta etaĝo de la turo, troviganta sub tiu kasko, fluas ĉiuhore super Krakovo, same dumtage kiel dumnokte, ia miriga rava melodio, ludata de trumpetisto al kvar direktoj de l' mondo. Ĝi estas la fama signalo de la Sankt-Maria preĝejo, pramalnova kanto kun korusa melodio, ludata ĉi tie ek de jarcentoj sur la supro de la turo, same kiel hodiaŭ. Inter multaj kutimoj, ceremonioj kaj tradicioj krakovaj, estantaj kvazaŭ kompletigo al la artaj trezoroj kaj monumentoj de l' urbo, la kutimo de trumpetado de la signalo envicigas inter la plej belaj kaj plej malnovaj samtempe, ĉar memorantaj la malproksiman mezepokon. Ĝi kunkreskiĝis kun la urbo, kunligiĝis per nodoj de multjarcenta tradicio, fariĝis preskaŭ simbolo kaj emblemo de Krakovo. Kaj ne mireble, ja ĝi sonadas ĉe naskiĝo de ĉiu krakovano, signas ĉiun horon de lia vivo kaj adiaŭas lin dum horo de l' morto.

Dum lastaj jaroj dank' al Pola Radio, kiu dufoje tage disaŭdigas per siaj antenoj — tagmeze kaj noktomeze — la mirigan melodion de la signalo, ĝi fariĝis konata ne nur al la tuta polaro, sed ankaŭ al malproksimaj fremdaj landoj. Ekstis vigla interesiĝo pri la larmema kaj plena de admirinda meditado melodio de la „bonvensaluto el Kraków“, kies esprimo estas tre oftaj kaj multaj demandoj sendataj sub adreso de Pola Radio el ĉiuj flankoj de l' mordo kun petoj klarigi la genezon kaj signifon de la signalo.

Tiujn petojn ni klopodos almenaŭ malmultvorte kontentigi.

La nomo de tiu signalo uzata en la pola lingvo estas „hejnaŭ“ (hejnaŭ), Ni pripensu antaŭ ĉio la signifon de la nomo mem. Ĝi estas vorto de hungara deveno, kie la vorto „Hajnal“ signifas matenruĝon, matenon. Jam en mezepoko la vorto enuziĝis en Polujo, precipe en lingvo milita kaj tendara kaj komence ĝi signifis matenan veksignalon. Imite al tio frue oni komencis nomi „hejnaŭ“ ankaŭ preĝejajn kantojn, trumpeta-

tajn kiel pia signalo precipe dum advento antaŭ tagiĝo, kion oni iam praktikis sur tuta teritorio de polaj teroj.

Ambaŭ tiuj signifoj de la signalo, same la laika kiel la preĝeja, kuniĝis en Mariaj krakovaj hejnaŭoj. Laŭ la opinio de pasintec-espioristoj ilia kutimo en Kraków reiras ĝis la XVI. jrc., la tempo de reĝo Ludoviko Hungara kaj de Jadviga, kiam la antikva ĉefurbo svarmis pro multo da korteganoj kaj de soldatoj hugaraj. Jam tiutempe el la supro de la pli alta turo de la St-Maria preĝejo trumpetisto ludis samkiel hodiaŭ la hejnalon, kiu tiam havis iom alian signifon. Ĉar tiu turo, la plej alta en la urbo, estranta ĝin ĝis hodiaŭ per sia krono de turetoj kaj per ĉielencelanta pinglego kun monogramo de Maria, jam tiutempe estis simile kiel hodiaŭ posedaĵo de la urbo kaj ne de la paroĥo kaj kiel tia ĝi estis uzata por gardistaj celoj. Ĝi estis kvazaŭ la unua inter turoj kaj bastionoj urbaj, avertanta dum milito pri proksimiĝo de malamiko, kaj en tagoj de paco alvokanta helpon kaze de brulego, ĝi donis matenan signalon por malfermi la urbopordegojn, ĝi anoncadis sinsekvon de horoj. Je signalo de l' hejnalo el ĝia supro trumpetata, respondadis hejnaŭoj de gardistoj sur muroj kaj en urbaj pordegoj. Simile kiel hodiaŭ gardistoj donadis el ĝi uruan sciigon pri brulego.

Komence la hejnaŭoj estis trumpetataj nur tagiĝe, poste mallongaj melodioj trumpetataj je kvar flankoj de l' mondo fariĝis regula mezurilo de l' tempo, simile kiel grandioza jam ne ekzistanta hodiaŭ horloĝo kun 24-hora disko kaj moviĝaj figuroj, montranta krome tagojn kaj monatojn.

La melodiojn kun veksignala karaktero oni frue kompletigadis per religiaj kantoj, ludataj tagiĝe precipe en advento, je signo de proksimiĝanta datreveno de Kristnasko kaj de anonco de ĉefanĝelaj trumpetoj en tago de lasta juĝo. Al tiuj kantoj poste aliĝis sufiĉe multaj melodioj honore al Plej Sankta Virgulino, kiel esprimo de precipe varma ŝia kulto en Polujo. Du el ili, konataj jam en XVI. jrc. estas kantataj ĝis hodiaŭ dum advento.

Tiujn kantojn honore al Sankta Mario oni ludadis (kaj oni ĝis nun ludadas) ĉe tagiĝo dum tuta monato majo, kaj ilia repertuaro rimarkinde pliriĉiĝis per enkonduko en ĝin

lerianoj el Wawel volis lin pafmortigi, sed senrezulte, truan-
tur tegmenton de l' preĝejo. Direkton de brulego la trumpet-
stoj montris al la logantaro ankoraŭ antaŭ kelkdeko da jaroj
per ruĝa flageto, kaj nokte per tia lampeto. Nun trumpetistoj,
kiam rimarkos ie en Krakovo aŭ ĉirkaŭaĵo brulegon, tuj tele-
fone sciigas fajrogardejon. Cetere laŭorganize ili apartenas
al urba fajrobrigado.

La antikveco kaj la ĉarmo de la tradicio estis kaŭzo de
multspeca apliko de la hejnalo en literaturo. La plej grandan
impreson ĝi faris je amerika verkisto Kelly, kiu en fama ro-
mano "Trumpetisto el Kraków", verkita antaŭ kelkaj jaroj,
revivigis sub magia influo de ĝia melodio trafan bildon de
mezepoka Krakovo. Tiu romano, ĝuanta precipe en Ameriko
grandegan plaĉon, samkiel ĉiutagaj disaŭdigoj de Pola Ra-
dio, vekis en la tuta mondo menciitan supre viglegan inte-
resigon al tiu belega tradicio krakova. La plej supera espi-
rimo de tiu interesiĝo estis antaŭ kelkaj jaroj en Usono fon-
digo de komitato, kiu venigis el Kraków originalan hejnalan
trumpeton kaj faris kun ĝi vere amerikan en koncepto "tour-
née" tra cent-kelkdeko da Usonaj urboj kun koncertaj pre-
legoj pri Krakovo kaj la hejnalo.

Indas ankaŭ ekskursi ĝis la supro de l' turo, al la ĝar-
diŝta ĉambreto. Tiu ekskurso per 212 parte ŝtonaj, parte
lignaj ŝtupoj kaj sufiĉe abruptaj, rekompencos malavare, mi-
rakla, senkonpara en sia speco, vido al la kuŝanta ĉe ĝiaj
piedoj urbo kaj al malproksima ĉirkaŭaĵo, fermita sude per
zono de neĝkovritaj Tatroj. Oni povas ĉi tie de proksime
aŭdi la signalon, satigi la orelojn per kolorplena kaj abun-
da je multjarcentaj eĥoj melodio. Tamen neforgeseblan mo-
menton oni travivas nokte, kiam el sub arkadoj de antikva
drapalo aŭ el ia krepuska angulo de la Maria placo la oku-
loj direktiĝos al la fenestreto flagranta alte kvazaŭ stelo...
Ĉe sono de fluanta el ĝi hejnala melodio vivigas la malnove-
ĝaj muroj, moviĝas ŝtoniĝintaj statuoj de monumentoj, la an-
tikva skulptaĵo de Kristo en olivĝardeno ŝajnas esti sceno de
pia misterio, al kiu rapidos post momento aro da homoj de
longe mortintaj... Ĝi estos unu el tiaj benindaj momentoj,
kiam al la homa koro estas permesate kompreni efektivan va-
loron kaj sencon de la vivo.

SPORTO KAJ TURISMO

D-ro Karol Klein,

REMEMOROJ DE ESP-ISTO PRI VOJAĜO TRA BELGUJO.

Justa observanto, ĉeestante unuan
renkontiĝon de 2 esperantistoj, povas
fari interesajn observojn pri homa na-
turo. Li sendube rimarkus sinceran ek-
ĝojon sur iliaj vizaĝoj, igitan per alprok-
simiĝemo. Kaj eble li aldonus: do eĉ
hodiaŭ tio estas ebla, ke homoj rase,
nacie kaj socie fremdaj inkliniĝas, por
ke en atmosfero detruanta homecajn ide-
alojn, kuniĝi en servo de komuna
kredo pri unuiĝo kaj homa frateco. Por
esperantistoj tio estas ŝuldpago al Za-
menhof, kiu, kreante Esperanton, pen-
sis ne nur pri praktikaj valoroj, sed an-
taŭ ĉio pri sopirtrankviligo de homo je
homo, kiu havas ĉiuj homoj bonvolaj,
kaj kiu estas plej grava en reciprokaj
rilatoj inter homoj.

Por konfirmi ĉi tiujn vortojn mi dezi-
rus montri al vi kelkajn faktojn el e-
speranta praktiko, kun kiuj mi renkon-
tiĝis dum libertempo ĉ. j. Pri utilaĵoj,
kiujn donas Esperanto dum vojaĝo, mi
sciis antaŭe de aliaj esperantistoj. Ĉi-
jara ferio ebligis al mi fari fajroprovon.
Kaj tio estis jene.

Intencante aranĝi vojaĝon al Francu-

jo kaj Belgujo per pola ŝipo „Koŝciusz-
ko" mi antaŭsciigis letere esperanti-
stojn en kelkaj belgaj urboj pri nia al-
veno. Ili estis U. E. A. - delegitoj, funk-
ciantaj kvazaŭ honoraj konsuloj por
utilo de alilokaj esperantistoj. Temis
nome ne nur pri societa flanko de ek-
koniĝo, sed ankaŭ pri praktika valoro
de kunesto. Por restado en Belgujo ni
havis nur malmultan tempon, do mi de-
vis ankoraŭ en Lwów fiksi plej precize
la vojaĝplanon, por poste, jam sur lo-
ko, ne perdi multan tempon por ĥaosa
kaj ne ĉiam fruktodoma orientiĝado. E-
stiĝis do kelkfoja leterŝanĝo kun espe-
rantistoj en Antverpeno, Bruĝo kaj
Mehleno. Kaj la efiko de ĉi tiu kore-
spondado superis sur loko mian espe-
ron.

Sed ni komencu laŭorde. En Gdynia
ĉe aranĝado de formalaj antaŭ enŝi-
piĝo alkuras nin penspiranta, senpacien-
ce atendata s-ro Z., ŝatata sekretario
de Lvova societo „Esperanto". Nuntem-
pe li oficas en Gdynia, do kiel ne bon-
deziri, al forveturantaj esperantistoj
agrablan vojaĝon sub signo de esperan-

ta verda stelo. Poste marvojaĝo de Gdynia al Havre, laŭidee — se oni tiel povas diri — simila al Esperanto, ĉar ĝi kunigas homojn diversnaciajn, diverssociajn kaj diversopiniajn en unu komunan senton, kiu nomiĝas — marmalsano. Poste Parizo, bonveniganta en stacidomoj per informsurskriboj en lingvo Esperanto krom la franca. Kaj poste vizito kaj aĉetado en esperanta eldonejo ĉe Rue de Sèvres 11, modeste troviĝanta en domflanko sur dua etaĝo, tamen kiel interesa dank' al arigo de tutmonda literaturo en unu kaj unuiga lingvo Esperanto! Kaj ankoraŭ tia malgravaĵo. Mi preterpaŝas vespere Rue de Racine en Quartier Latin. Subite sur muro de ega konstruaĵo per kreto surskribo. Ĉu iaj aĉaj vortoj, ĉu instiganta agitado? Nenio simila... Per mallertaj manoj skribitaj vortoj diras: une seule langue Esperanto... Ni ekprovu do la utilon el ĉi tiu lingvo kaj ni veturu en Belgion. Ni enŝipiĝas en Boulogne-sur-Mer, en urbo, kie okazis unua esperantista kongreso en j. 1905., kaj jam sekvontan tagon ni estas en Belgio.

Al Antverpeno venas nia ŝipo kun kelkhora malfruiĝo. Malgraŭ tio, sur moleo inter havenlaboristoj kaj gardistoj obstine kaj pacience ek de mateno ĝis la dua posttagmeze atendas s-ino de Sch. Kvankam ŝi mem U. E. A. delegitino ne estas, ŝi venis por anstataŭisian edzon, okupitan en oficepo ĝis 3-a horo. Tuj en haveno ni faras konferencon. Ni veturas al stacidomo, kie s-ino de Sch. fiksas la horon kaj lokon de nia forveturo al Bruĝo, sekve provizitaj per konsiloj, informoj, esperanta gvidilo tra Antverpeno, ni salutas la malsatan kaj lacegan pro longa atendado s-inon de Sch.

Ekuzante la kelkhoran tempon ĝis nia forveturo al Bruĝo, ni vizitas Antverpenon, Ni enpaŝas en katedralon, faman de Rubensbildoj, kaj ni haltiĝas en muzeo Plantin Moretus en malnova sidejo de patricia familio, kiu dum kelkaj jarcentoj okupiĝadis per presarto. Subite en unu ĉambrego agrabla kaj ne antaŭvidita en plano surprizo, Ĝuste tiam faranta servadon servisto havas en vestrandaĵo esperantan insignon, do... samideano, bonan tagon! En momento sekvas reciproka plivigliĝo kaj karakteriza por renkontiĝantaj esperantistoj avida favoreco, kiu klarigas ĉi tiun vortflumon de demandoj kaj informoj, elfluantan el buŝoj de parolantoj.

Tamen restado en Bruĝo, tio estis vere io eksterordinara, atingebla nur per esperantistoj. Sur fiksitaj loko, en urboplaco, ĉe tablo en kafejo Memline ĉirkaŭas nin grupo da tieaj geesperantistoj kun ĝia estrino fr-ino Th. Venis ankaŭ unu Italo, esperantisto el Genuo. Ĉiuj superiĝas en ĝentileco, ĉe proviantigo, ĉe pakajreprezo de stacidomo, ĉe ĉambromendo en hotelo Cornet d'or, kies posendanto ankaŭ estas esperantisto. Fine jam vespere 2 fortaj impresplenaj momentoj. Jen dank' al fr-ino Th. oni enmetis en programon de fama bruĝa sonorilkoncerto solenan esperantan kanton „Tagiĝo“, luditan honore al esperantistoj, alvenintaj el Polujo. Ĉi tiu eksterordinara surprizo, al ni destinita, vere nin kortuŝis. Kaj nokte, longa promenado en nebula pejzaĝo, kiam luno vagas inter mallumaj aleoj kaj dormantaj kanaloj, kiam ĝuste Bruĝo diras, kio ĝi vere estas, malgraŭ siaj tramoj aŭtomobiloj, kelkaj kafejoj, starigantaj tabletojn laŭ pariza modo sur trotuaron... urbo mortinta.

En Mehleno ni alvenas en hejmon de U. E. A. - delegito s-ro R. instruisto. Kaj denove gastemo, parolemo, esperanta konfesemo, kiu disligis eĉ buson de s-ro R. — krome simpatiulo — kiel ŝajnas — de silentema kaj pensema vivmaniero. Fine ĉe stacidomo en Mehleno ankoraŭ unu surprizo. Oficisto, vendanta fervojbiletojn, montriĝas esperantisto. Kaj denove ekmoviĝo. Tra fenestreto falas tien kaj reen febraj vortoj. Oni volus en kelkaj sekundoj kiel eble plej multajn sciaĵojn tra tiu fenestreto elsendi kaj akcepti. Sed de malantaŭe blovas malvarme alvenanta, rapidanta, indiferenta vico da vojaĝantoj. Eltiriĝas do manoj al si, post momento anonimaj esperantistoj el Polujo kaj Belgio disiros je miloj da kilometroj.

Jen simpligita skizo de travivaĵoj de esperantisto en Belgio. Ke en ĉi tiu skizo troviĝas longaj paroladoj je diversaj temoj, ke dank' al Esperanto oni atingis enrigardon en kulturajn, sociajn kaj morajn aferojn en Belgio, pri tio ne estas eble diri en tiel mallonga felietono. Se tamen en bilanco plej grava pozicio estos kora alproksimiĝo de homoj — do supozeble en tempo de kreskanta malamo inter homoj, ĉi tiu bilanco ne montriĝos negativa.

Laŭ pola artikolo en „Gazeta Poranna“ esperantigis Mgr. Natalja Klejnowa, Lwów.

NOVAĴOJ EL ESPERANTUJO

Viena konferenco. La prepara komitato sendis jam multajn invitleterojn en dek lingvoj. Ĉiuj esperantistoj estas petataj sendi al la komitato (Internacia konferenco Wien, Neue Burg) adresojn de invitotaj instancoj kaj gravaj personoj kaj instigi ĉiujn laŭ la temo de la konferenco interesigotajn instancojn, korporaciojn, firmojn, eminentulojn ktp. al aliĝo en la konferenco kaj al deleĝo de reprezentantoj, kiuj estu, plej bone, esperantistoj. Se ili ne sendos delegitojn, ili certe aliĝu kaj sendu krome konsentleterojn.

La aŭstria registaro informos siavice pere de siaj diplomataj reprezentantoj en la diversaj landoj la ministeriojn de komerco, de eksteraj aferoj, de instruado, la komercajn ĉambrojn, foirojn, radiostaciojn ktp.

Aro da aliĝoj el diversaj landoj jam alvenis.

La vizo estas senpaga por ĉiuj konferencanoj. La komitato faris i. a. pet-skribon al la Pola Registaro ankaŭ pere de la Pola Ambasadorejo, por ke la Registaro malaltigu la imposton por vojaĝo eksterlanden por la konferencanoj.

Interese estas, ke gravaj ŝipkompanioj kiel Cunard Line, Red Star Line, White Star Line, kaj Norddeutscher Lloyd deziras fari propagandon por la konferenco.

La Pariza Foiro dankas al esperantistoj. La Pariza Foiro dissendis invitleterojn, el kiuj ni ekscias, ke multaj vizitantoj uzas Esperanton. La Foiro aldonas, ke ĝi pro la helpo de esperantistoj estas tre dankema. Samtempe la foiro sciigas, ke senpaga 8-paĝa prospekto kaj diversaj reklamiloj en Esperanto estas riceveblaj ĉe Foire de Paris, Paris 23, rue N. D. des Victoires.

Esperanto inter la Francaj Parlamentanoj. La antaŭ nelonge fondita parlamentana grupo de Esperanto-amikoj havas jam 60 anojn el plej diversaj partioj. Prezidanto estas S-ro deputito Maurice Rolland. La grupo preparis jam programon por jaro 1934 limitan je realaĵoj, do efektivegeblan. La grupo klopodos i. a. pri nedeviga kaj progresa instruado de esperanto en la lernejoj kaj pri havigo al Franca Societo por la Propagando de Esperanto la deklaron de publika utileco.

Aŭtobusveturoj por partoprenontoj de la tallinna postkongreso. Por montri al la tutmondaj samideanoj la belecon de Estonio, tuj post la finiĝo de la postkongreso okazos peraŭtobusaj ekskursoj al diversaj direktoj de Estonio, aranĝataj de Estona Turista Unuiĝo.

La movado esp-ista en Palestino. I-nacia Esperanto - Kongreso de Palestino okazis 20 de januaro en Jerusalemo. — Dum la Levanta Foiro en Tel-Aviv (26. IV. — 26. V.) okazos esp.-eksponcio. Aranĝas ĝin Del. ing. P. Laŝovicki (Kerem Jerusalemo).

A. S. CENTRA ESPERANTO LIBREJO. Bankastr. 10, s-GRAVENHAGE.

En la jara ĝenerala kunveno de akciuuloj de la Akcia Societo „Centra Esperanto Librejo“ en Hago (Nederlando), okazinta la 24 en de Februaro, la bilanco kaj la konto de perdoj kaj profitoj estis aprobatataj kaj la dividendo pri 1933 fiksata je 5½% (antaŭan jaron 6½%). Kiel komisararo estis reelektita S-ro J. Ravestein Jr.

Konforme al la statuto la kunveno priparolis la dividon de la plia profito kaj decidis donaci 34.22 guldenojn al la Komitato por la starigo de Dro Zamenhof-monumento en Bergen op Zoom (Nederlando).

Finnlanda ĉefradio „Suomen Yleisradio“ akceptis la instruadon de Esperanto. La lecionoj okazas ĝis la venonta majo, ĉiumerkrede je la 19, 15. La tempo estas tiu de la Orienta Eŭropo. Por ĉiu leciono oni disponas 25 minutojn. Estas tre dezirinde, ke ĉiuj samideanoj aŭskultu kaj danke informu al la radiostacio pri sia aŭskultado. La adreso: Suomen Yleisradio, Helsinko, Finnlando. Tiamaniere ni helpas al la Finnlanda Esperanto - movado akiri konstantan pozicion en la tiea radio. La ĉefa stacio estas: Lahti, ondlongo 1796, 4 m. La sekvanta: Helsinko, ondlongo 335'2 m. La aliaj estas malfortaj kaj sekve negravaj por eksterlandanoj.

ATENTU! Ree ŝanĝo de la programo en polaj radiostacioj. La plej proksima prelego: 4. IV. je 22 h.30 m. La venonta post tiu ĉi: 18. IV. — horo ankoraŭ ne konata. Espereble 22-a. Informon vi aŭdos en leterkesto de l' unua prelego.

LEVANT-FOIRO EN TEL-AVIV (PALESTINO).

(26-a de aprilo — 26-a de majo 1934).

La Levant-foiro de Tel-Aviv estas la unika internacia foiro en tuta Mezoriento kaj el multaj landoj kunvenadas tie komercistoj kaj aĉetantoj per ekkoni la plej novajn produktojn de l' mond-industrio. Ĝi estas kvazaŭ la pordego, tra kiu pasas la eŭropaj produktaĵoj al Egiptujo, Sirio, Irako, Transjordanio, Cipro, Turkujo, Persujo kaj Arabujo.

Simbola al la nuna rapida kultura kaj materiala progreso de l' lando estas la foir-urbo Tel-Aviv mem. Fondita en la jaro 1909, en 1919 ĝi havis nur 3 milojn da enloĝantoj, kaj estis konsiderata kiel eksterurba kvartalo de l' najbara Jaffa. Nuntempe ĝi estas la plej moderne kaj bele konstruita urbo sur la orienta bordo de l' Mediteraneo, ŝatata strandurbo, grava industria, komerca kaj kultura centro, kun 80.000-a enloĝantaro.

Dum la foiro okazos la festenoj de l' 25-jara fondiĝa datreveno de Tel-Aviv.

En la ĉi-jara foiro Esperanto-eks-

pozicio estos aranĝita kun konstanta de-
jorado por propagando kaj informservo.

La 7-an de majo 1934 okazos Mezorienta Esp-kongreso en la salonego de l' foiro kaj samtempe la solena inaŭguro de l' nova Zamenhof-strato, unu el la gravaj novkonstruitaj stratoj de Tel-Aviv, laŭ decido de l' urbestro, ricevos la honoratan kaj honorigan nomon de nia Majstro. Esperantistoj ĉiulandaj bonvenaj!

—0—

GRAVA POR KURSOJ KAJ LERNEJOJ!

Por ebligi ankaŭ al malriĉaj krizofrapitoj lernadon de Esperanto, la prezoj de jenaj lernolibroj estas malaltigitaj ĝis 1 zloty:

1. Kompletny Podręcznik j. Esp. zł. 1.—
2. Wyższy Kurs j. Esperanto „ 1.—
3. Czytanki Esp. Anekdoto „ 1.—
4. Słownik pol-esp. i esp.-pol. „ 1.—

(restas) „ 1.—

La novaj prezoj validas ĝis revoko.

Dr. Leopold Dreher, Kraków,
Starowiślna 37 — PKO. 405.716.

D I S T R A Ĵ Ő J

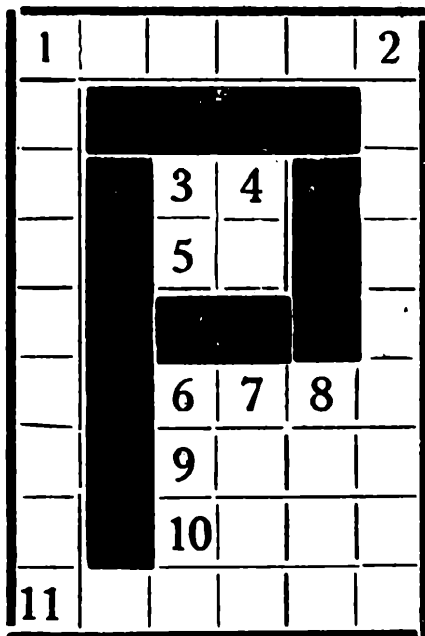

Ni invitas al nova enigmo-konkurso. Sendotempo por solvoj ĝis 20. IV. Solvo de enigmo nro 1 valoras 5 punktojn, de nroj 2 kaj 3 po 3 punktoj. Kompletado de l' konkurso entenos 35 punk. — minimumo necesa por ricevi premiojn e-

stas 30 pkt. Premioj: 1) romano de Jeruŝalmi — Merkado, la azenpelisto, 2) Hamleto de Ŝekspiro. Ĉe egalaj punktoj decidas loto. Aŭtoro de l' enigmoj: Bruno Reichberg, Riga, Latvio.

—oŝo—

1. KRUCVORT-ENIGMO.

a, a, a, a, a, a, a, b, d, d, e, h, i, i, j,
k, k, k, l, l, l, n, n, n, o, o, o, o, o, o,
r, r, r, r, r, t, t, u, v.

Signifoj de l' vortoj:

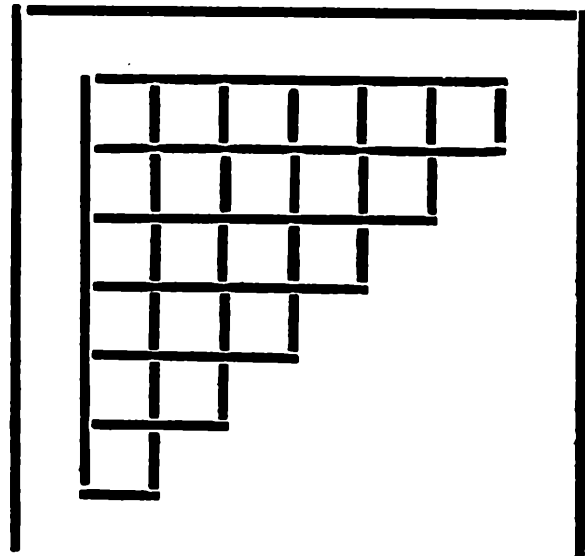
Horizontale:

1. Frukto. 3. Konjunkcio. 5. Prepozicio. 6. Kvalito. 9. Cifero. 10. Besto. 11. Flaraĵoj.

Vertikale:

1. Ŝtono. 2. Korpopartoj. 3. Prepozicio. 4. Konjunkcio. 6. Unuo de termezurado. 7. Cifero. 8. Besto.

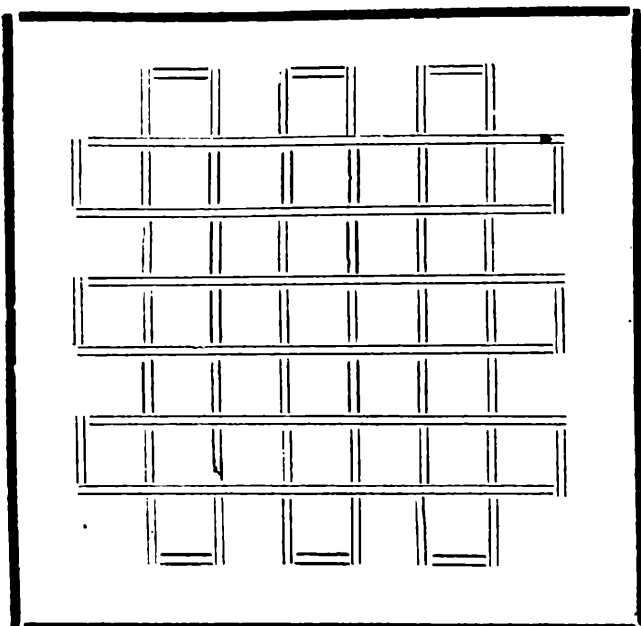
2. ŜTUPAR-ENIGMO.

d, e, e, i, i, i, i, l, m, m, n, n, n, o,
o, o, o, o, o, r, r.

La vortoj en konformaj horizontalaj kaj vertikalaj vicoj signifas: 1. Diablon, 2. verbon, 3. subteron, 4. metalon, 5. pronomon, 6. literon.

3. HOMOGRAMO.

a, a, a, a, e, e, e, i, i, i, i, k, k, m, m,
n, o, o, o, o, o, o, o, o, o, o, p, p, r, r,
t, t, t.

La vortoj en konformaj vicoj horizontale kaj vertikale signifas: legomon, laboratorion, virinon.

—oŝo—

AVERTO!

Aperis la 12. III. en nia kunvenejo sub la nomo Juljusz Greiner, fuĝinto el Germanujo kaj alvokis al la bonvolo de niaj Esperantistaj monuoj.

La averto aperinta en „P. E.“ numero III. kaj ties priskribo tuj memorigis al ni, ke sub la nomo Juljusz Greiner troviĝas la serĉata trompisto S-ro Jozefo Goldfarb, kiu kaŭzis grandan domaĝon al Varsovia Esp-istaro, precipe al V. D. f-ino Halina Weinstein.

Dank' al divenkapablo de nia est. prezidantino, s-ino Fels, ni sukcesis forigi lin, kiu neniel volis atesti sian identecon, mensogante, ke li alportos venontfoje siajn dokumentojn. Ĝis hodiaŭ li ne venis.

Ni avertas la Pollandan Esp-istaron, neniel ekinterrilati kun tiu ĉi S-ro Greiner, kiu sendube estas la ĝusta Jozefo Goldfarb.

Minuŝka Mantel
por „Societo Esperanto“
Lwów.

—oŝo—

RECENZOJ.

Eŭgeno Miĥalski, L. K.: KANTOJ DE L' AMO KAJ SOPIRO (poemoj de naiva junco). Kolekto da originalaj versoj. 1934. Eldonejo N. Ŝapiro, Warszawa, Nowolipki 8. Prezo ne citita.

Bele eldonitaj versaĵoj en bonega, flua, senriproĉa lingvo. Ili devenas de

la jaroj 1917—1920 laŭ la propraj notoj de la aŭtoro. Plaĉas la kovrilo prezentanta koron kun fenestreto tralasanta lumradiojn, versajne bildigo de la frontversaĵo titolita: „Mia Verso“, ĉar laŭ ĝi la verso de Miĥalski „fluas el sincera koro“, „ĝi estas vera de l' sentar' esprimo“.

Mi legis la 48-paĝan kolekton kun ĝuo kaj deziras samon al aliaj. Dr. L. D.

FILOZOFIA VORTARO, kompilis Dr. Stan. Kamaryt. Eldonis Moraviaj Esperanto Pioniroj. Olomouc, Ĉ. S. R. 1934, 170 paĝoj. Prezo de ekz. bindita 3 sv. fr.

La libro estas dediĉita al la brila memoro de Prof. Théophile Cart. La esperanta literaturo kreskas ne nur en belarta fako de poezio, romanoj kaj rakontoj, sed ankaŭ sur diversaj sciencaj kampoj ni riĉiĝas per novaj eldonaĵoj. La Filozofia Vortaro de Kamaryt estas libro tre instrua por ĉiu inteligentulo. Ĝi ne estas libro, kiun tra leginte oni metas en bibliotekon, sed kiun oni ĉiam denove prenas en la manojn, por ĝin legadi, en ĝi serĉi kaj rekoni novajn „nociojn“. Ĝi koniĝas al ni terminojn, nociojn kaj instruojn, ties devenojn, evoluojn kaj signifojn. Ni trovas la terminojn de ekscito irito, sensaco, percepto, imaĝaĵo (anstataŭ ideo), nocio k. t. p., sed ankaŭ la terminojn de la vivfilozofio kaj parencaj sciencoj. Ĝi difinas ankaŭ la homaranismon, etikan instruon de dro Zamenhof. Ĉiu termino estas ankaŭ citita en engla, franca, germana kaj ĉefaj lingvoj. Libro necesa por filozofoj, psikologoj kaj utila por ĉiu, kiu aspiras scion. La lingvo, stilo estas klaraj, la difinoj bonaj, koncizaj kaj tamen kompletaj. Ĝi nature entenas la nociojn de la du ĉefaj filozofiaj problemoj, de la esto kaj de la volo. Ne estante filozofo, mi scias pri filozofio nur tiom, kiom mi bezonas kiel klera homo. Tamen mi devas citi kelkajn nociojn, kiujn la libro malhavas, ekz. la nocioj determinismo kaj indeterminismo (estas nur voluntarismo), malestas stoicismo, kvankam estas epikureismo. Nenie troviĝas mencio pri la „kvazaŭ“ filozofio (Als-Ob filozofio de Vaihinger). Oni tre ofte legas pri „noetiko“, sed trovas nenie difinon de tiu ĉi nocio, kiun mi ĝis nun ne konis. Mi konjektas, noetiko, kontraŭe al etiko, estas la instruo pri realaj, materiaj aĵoj. Volonte mi vidus en filozofia vortaro koncizan karakterizon de la plej konataj epokaj filozofoj, Platon, Aristoteles, Spinoza, Kant, sed tio

ja trograndigus la libron, kiu nune prezentas tre oportunan poŝlibron kiun mi al ĉiu klera esperantisto — kaj ĉiu esperantisto estas ja klera homo — tre varme rekomendas. La Moraviaj Espe-

ranto Pioniroj entute feliĉe elektas siajn eldonaĵojn, kiuj pro sia boneco ofte elĉerpiĝas. La papero kaj preso de la Vortaro estas tre belaj kaj agrabi-
gas ĝian uzadon. Dr. Fels.

POLLANDA KRONIKO.

Chorzów. La 18. II. 1934 okazis ĉe ni jarkunveno. Post multaj debatoj, gvidataj lerte kaj energie de la marŝalo, S-ano Plona, oni elektis novan estraron, konsistantan el jenaj personoj: prez. s-ro Pogoda Aleksander, vicprez. s-ro Dyja Czesław, sekret. s-ro Piątek Leopold, vicsekret. f-ino Odyżanka Helena, kas. s-ro Bywalec Tomasz, bibliot. s-ro Jędruszczak Edmund, helpkasisto f-ino Gaszówna Bronisława, skabenoj s-ro Wieczorek Wincenty kaj s-ro Jaron Paweł, kasrevizoroj s-ro Stanek Walter, f-ino Wolna Anna kaj f-ino Nowackówna Teresa.

La kurso okazos post eventuala akiro de permeso flanke de la Lernejspektorejo por la instaligo en ia lenejĉambro. Monataj kunvenoj okazos en restoracio de s-ro Morcinek ĉe ul. Szkolna 15. Skribaĵojn oni sendu al la prez. s-ro Pogoda Aleksander, Chorzów, pl. św. Jana 21.

Lwów. Senlaboreco, tiu ĉi terura signo de krizaj tempoj ne ekzistas dank' al Dio inter niaj fervoraj, esp-antaj geinstruistoj. Speciale s-aninoj: Nadel, Klein, Frucht-Neuman kaj S-ano Herr ne mallaboras, sed ĉiuj gvidas po kelkaj kursoj en diversaj societoj kaj popollernejoj. La 19-an de febr. Lvovaj gesamideanoj eksciis, kiel aspektas Lwów, vidata per belaj okuletoj de Vienanino, F-ino Minuška Mantel, kiu ĝuste antaŭ unu jaro venis Lvovon, prelegis, kiel ĉiam, bele kaj temperamentplene pri siaj unuaj, postalvenaj impresoj. (Z.)

S-ro E. Hay, delegito de U. E. A. el Żółkiew aperigis en ĉi tiea „Gazeta Poranna“ nro 10549 el 26. I. 1934 artikolon s. t. Poŝto kaj Esperanto en servo de turismo.

Poznań. La 9-an de III. okazis la monata kunveno de „Poznana klubo de la Esperantistoj“ kiel kutime en la klubejo ĉe la str. al. Marcinkowskiego 8. — En la organiza parto de la kunveno oni fondis sekcion muzikan sub la gvidado

de s-o prof Olszowski kaj s-o Russek, krome sekcion teatran sub gvidado de f-ino Zofja Starawska. La restinta parto de la kunveno estis destinata al du prelegoj, deklamacio, ludo je citro de s-o Russek kaj konversacio“.

Wilno. La laboro en la Esp.-grupo ĉe „Ŝul-Kult“, dum la lastaj semajnoj estis sufiĉe interesa. Dum la kunveno de nia supera kurso, la 25-an de jan. 1934, ni dediĉis la vesperon al nia eminenta, meritplena pioniro Generalo Sebert, kiam ĝuste en tiu ĉi tago estis lia mortdato. S-ano Subotnik tralegis sufiĉe plenan biografion de la mortinto, kie oni vidis lian gravan agadon por nia afero. S-ro D-ro Gurviĉ, nia gvidanto, antaŭ kaj postparolis kelkajn vortojn pri la neforgesebla pioniro. La kunveno de la 15-a de febr. 1934 denove estis dediĉata al mortinta D-ro Leono Zamenhof. Biografion pri li tralegis s-anino Turin, D-ro Gurviĉ poste ankaŭ diris kelkajn vortojn pri la forlasinto, kaj karakterizis la postrestintajn Zamenhofojn. La meza grupo (kurso) sub la gvidado de s-ano Ŝuster studas nun la kongresajn paroladojn de D-ro L. L. Zamenhof. La loka juda gazeto „Wilner Tog.“ publikigas de tempo al tempo la tradukojn de niaj ricevitaj leteroj de nia Japana korespondanto Dancuĵi-Hiroŝi. Estas rimarkinde ke la lernejestro de „Ŝul-Kult“, S-ro Gureviĉ kaj la tuta lerneja instruistaro forte interesiĝas pri nia lingvo kaj per ĉiuj ebloj subtenas nin.

Pro morto de patro de nia ŝatata kunlaboranto, redaktoro O. Berman, vortojn de plej sincera kompato esprimas la Redakcio kaj Administracio de Pola Esperantisto.

ĈU VI

**FINPAGIS LA ABONON POR J. 1933?
REABONU POR J. 1934!
POŝTEKO ALDONITA.**

Drukarnia L. Gronusia i Ski, Kraków, ul. Stołarska 6.

Redaktor cdpowiedzialny: Juljusz Kriss.

**K U P O N O N - R O 1
P O R
I I I E N I G M O K O N K U R S O .**